Uniwersytet Gdański

Karta przedmiotu

Nazwa i kod przedmiotu	Ceremonie i rytuały życia codziennego w średniowiecznej Skandynawii i Islandii, PG_00179399		
Kierunek studiów	Filologia germańska (O), Filologia polska (O), Filologia romańska i iberystyka, Lingwistyka stosowana (O), Logopedia (P), Skandynawistyka (O)		
Data rozpoczęcia studiów	październik 2025 r.	Rok akademicki realizacji przedmiotu	2025/2026
Poziom kształcenia	II stopnia	Grupa zajęć	
Forma studiów	stacjonarne	Sposób realizacji	na uczelni
Rok studiów	1	Język wykładowy	polski
Semestr studiów	2	Liczba punktów ECTS	2.0
Profil kształcenia	ogólnoakademicki	Forma zaliczenia	zaliczenie
Jednostka prowadząca			
Imię i nazwisko wykładowcy (wykładowców)	Odpowiedzialny za przedmiot	dr hab. Maria Sibińska, prof. UG	
	Prowadzący zajęcia z przedmiotu	dr Grzegorz Bartusik	

Formy zajęć

Forma zajęć	Wykład	Ćwiczenia	Laboratorium	Projekt	Seminarium	RAZEM
Liczba godzin zajęć	30.0	0.0	0.0	0.0	0.0	30

W tym liczba godzin zajęć na odległość: 0.0

Dodatkowe informacje:

* Wykład konwersatoryjny

* Wykład z prezentacją multimedialną

Aktywność studenta i liczba godzin pracy

Aktywność studenta	Udział w zajęciach dydaktycznych, objętych planem studiów	Udział w konsultacjach	Praca własna studenta	RAZEM
Liczba godzin pracy studenta	30	2.0	18.0	50

Cel przedmiotu

Głównym celem przedmiotu jest pogłębienie wiedzy studentów o kulturze duchowej i materialnej, literaturze i religii średniowiecznej Europy Północnej, szczególnie w zakresie życia codziennego i rytuałów życia codziennego społeczeństwa średniowiecznej Skandynawii i Islandii. Celem zajęć jest również wzbogacenie prowadzonej przez studentów lektury średniowiecznej literatury islandzkiej metodą kontekstową, ukazującą relacje literatury staronordyckiej z rzeczywistością społeczną i materialną w średniowiecznej Skandynawii i Islandii.

Efekty uczenia się przedmiotu	Efekt kierunkowy	Efekt z przedmiotu	Sposób weryfikacji i oceny efektu
		Wiedza Student: ma pogłębioną wiedzę o kulturowym, etnicznym i religijnym zróżnicowaniu obszaru Europy Północnej w epoce wikingów (K_W11). Umiejętności Student: potrafi przeprowadzić krytyczną analizę tekstów literackich dotyczących epoki wikingów (K_U03). Kompetencje społeczne (postawy) Student: wykorzystując wiedzę na temat historycznych aspektów wielokulturowości Europy Północnej, jest gotowy do propagowania postawy otwartości wobec różnic kulturowych (K_K01).	[SK4] test/egzamin - ustny lub pisemny

Treści przedmiotu

1. "Kvöldvaka" - czytelnictwo, piśmiennictwo i manuskrypty w średniowiecznej Skandynawii i Islandii.

2. Kamienie runiczne i inskrypcje runiczne. Mitologizacja pisma.

3. Śmierć i rytuał pogrzebowy: pochówki i groby kurhanowe, komorowe oraz łodziowe. Przekazy sag islandzkich, poezji skaldów i "Eddy poetyckiej" o śmierci i pogrzebie w kontekście znalezisk archeologicznych.

4. Znaczenie darów grobowych, rytualnych gestów i zachowań w kontekście mitologii nordyckiej. Kosmologia i eschatologia mitologii nordyckiej.

5. Koncepcje ciała, duszy i zaświatów w wierzeniach staroskandynawskich. "Draugr" - ożywający zmarły i metody zapobiegania powrotowi zmarłych (pochówki i groby atypowe, groby wampiryczne, rytuały apotropaiczne).

6. Kultywowanie pamięci o zmarłych - żałobna poezja skaldów ("erfikvæði"). Kult zmarłych jako źródło religii staronordyckiej.

7. Rytuały ograniczające arbitralne akty przemocy: pojedynek honorowy "hólmganga". Amoralność bóstw staroskandynawskich, koncepcja przeznaczenia i "sąd Boży".

8. Krwawa zemsta rodowa "hefnd", zwyczaje i przepisy prawne związane z zabójstwem i morderstwem. Bogowie Höðr i Loki a zabójstwo boga Baldra. Baldr jako "kozioł ofiarny" (René Girard). Ofiary z ludzi w religii staroskandynawskiej.

9. Wykluczenie społeczne - banicja większa, banicja mniejsza, stygmaty społeczne ("níð", "ergi"), słup pogardy "níðstang". Bogowie Loki i Odyn a przekraczanie norm społecznych. Loki jako figura trickstera.

10. Tworzenie więzi interpersonalnej: zaprzysiężone braterstwo ("fóstbræðralag"), przybrane ojcostwo, ślub i rozwód. Relacje rodzinne między rodami bogów staroskandynawskich (Asowie i Wanowie)

11. Rytuały związane z narodzinami dziecka. Dzieciobójstwo.

12. Gry i zabawy wikingów. Hnefatafl - strategiczna gra planszowa średniowiecznych Skandynawów.

13. Roczny rytm życia człowieka średniowiecznego w Skandynawii: kalendarz i święta religii staroskandynawskiej.

Wymagania wstępne i dodatkowe

Sposoby i kryteria oceniania osiąganych efektów uczenia się	Sposób oceniania (składowe)	Próg zaliczeniowy	Składowa oceny końcowej
	kolokwium pisemne lub ustne	51.0%	95.0%
	aktywna obecność	80.0%	5.0%
Zalecana lista lektur	Podstawowa lista lektur	Ciesielski, Z.: Dzieje kultury skandynawskiej. Gdańsk 2016.	
	Uzupełniająca lista lektur	Ciesielski, Z.: Dzieje kultury skandynawskiej. Gdańsk 2016. Dumézil, G.: Bogowie Germanów. Szkice o kształtowaniu się religii skandynawskiej. Przeł. A. Gronowska. Warszawa 2006. Edda poetycka. Przeł. A. Załuska-Stromberg. Wrocław 1986. Gogłoza, W.: Islandzka gospodarka w okresie Wolnej Wspólnoty, Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych 2019, t. 80 , s. 7-41. Gogłoza, W.: Przemoc w średniowiecznej Islandii skala, charakter i czynniki ograniczające. Miscellanea Historico-Iuridica 2018, t. 17, z. 1, s. 227-252. Morawiec, J.: Norwegia. Początki państw. Poznań 2017. Morawiec, J.: Dania. Początki państw. Poznań 2019. Morawiec, J.: Między poezją i polityką. Rozgrywki polityczne w Skandynawii XI wieku w świetle poezji ówczesnych skaldów. Katowice 2016. Page, R. I. : Pismo runiczne. Warszawa 1998. Runy. Red. Witold Maciejewski. Warszawa 2011. Sagi islandzkie. Zarys dziejów literatury staronordyckiej. Red. J. Morawiec, Ł. Naubauer. Warszawa 2015. Snorri Sturluson: Heimskringla. Red. A. Waśko, J. Morawiec. Tłum. J. Morawiec, A. Waśko, M. Rey-Radlińska, J. Srholec-Skórzewska, R. Leśniakiewicz-Drzymała, G. Bartusik i R. Gogosz. Kraków 2021. Waśko, A.: Arystokraci ducha obraz społeczeństwa średniowiecznego w Revelationes Św. Brygidy Szwedzkiej. Kraków 2009.	
	Adresy eZasobów		
Przykładowe zagadnienia/ przykładowe pytania/ realizowane zadania	Przykłady pytań na kolokwium: * Co oznacza kenning słońce bitwy (sól gunnar)? * Podaj typowe dary grobowe składane ze zmarłym do grobu podczas obrzędu pogrzebowego w średniowiecznej Skandynawii. * Jakie rytualne zabiegi apotropaiczne stosowano wobec ciała zmarłej osoby, aby zapobiec powrotowi zmarłego do świata żywych?		
Praktyki zawodowe w ramach przedmiotu	Nie dotyczy		